

З огляду на викладені теоретичні положення та практично значущі результати, вироблено низку конкретних законодавчих пропозицій щодо змін і доповнень до ст. 10 КК, а саме: пропонується внести зміни до ст. 10 КК «Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами».

Список використаних джерел:

1. Макаров М.А. Кримінально-процесуальне забезпечення екстрадиції : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / М.А. Макаров ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2012. – 194 с.
2. Філяніна Л.А. Інститут видачі злочинців в угодах держав СНД : проблеми та перспективи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / Л.А. Філяніна ; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2011. – 22 с.
3. Лешукова І.В. Кримінально-процесуальні проблеми взаємодії правоохоронних органів України з правоохоронними органами країн СНД у боротьбі зі злочинними співтовариствами / І.В. Лешукова // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 10. – С. 129–133.

УДК 343.1

ОГОРОДНИК Є.І.

**ПРОВІДНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

У статті здійснено аналіз провідних напрямів реформування сучасної кримінально-виконавчої політики України. Відстоюється думка, що варто відмовитись від розуміння засудженого як аморфного, що сприймає інформаційний та інший ресоціалізаційний вплив об'єкта кримінально-запобіжної діяльності. Констатується започаткування тенденції демілітаризації пенітенціарного відомства та поступової передачі важелів стратегічного управління до Міністерства юстиції України.

Ключові слова: кримінально-виконавча політика, засуджений, демілітаризація, напрям, реформування.

В статье осуществлен анализ ведущих направлений реформирования современной уголовно-исполнительной политики Украины. Отстаивается мнение, что следует отказаться от понимания осужденного как аморфного, воспринимающего информационное и другое ресоциализационное влияние объекта уголовно-предупредительной деятельности. Констатируется тенденция демилитаризации пенитенциарного ведомства и постепенной передачи рычагов стратегического управления в Министерство юстиции Украины.

Ключевые слова: уголовно-исполнительная политика, осужденный, демилитаризация, направление, реформирование.

The paper analyzes the reform of key areas of modern penal policy of Ukraine. Advocated the idea that we should abandon the understanding convicted as an amorphous, taking information and other resotsializatsiynyy impact object protective criminal activity. It is noted slowing demilitarization of the penitentiary department and gradual transfer levers of strategic management to the Ministry of Justice of Ukraine.

Key words: penal policy convicted, demilitarization, the direction of reform.

Вступ. Реформування кримінально-виконавчої політики України на сучасному етапі зумовлюється низкою різновекторних, поліджерельних та багаторівневих факторів, які, інституціоналізуючись на площині публічного адміністрування у сфері кримінально-виконавчих відносин, набувають характеру індикаторів, «маяків на фарватері» руху у справі оптимізації пенітенціарної системи, її адаптації до наявних трендів соціального розвитку, очікувань, традицій та інновацій у соціодинаміці. Їх структурування дає змогу сформулювати найбільш вузлові завдання, виконання яких має забезпечити реалізацію загальної стратегії реформування, а також напрями діяльності щодо їх виконання, які визначають загальну систему координат функціонування механізму реалізації кримінально-виконавчої політики. При цьому завдання виступають орієнтирами діяльності щодо реформування, а напрями – це соціальні траєкторії трансформаційного руху інституту виконання покарань, що забезпечують досягнення бажаного результату у найбільш синхронізованих із дійсністю межах, формах і сферах відтворення пенітенціарних та суміжних із ними практик.

Проблемні питання кримінально-виконавчої політики України були предметом наукових досліджень Є.Ю. Бараша, А.О. Галай, С.К. Гречанюка, О.М. Джужи, В.А. Львовича, В.П. Петкова, О.Б. Пташинського, Г.О. Радова, О.В. Романенко, А.Х. Степанюка, В.М. Трубникова, С.Я. Фаренюка та інших науковців.

Постановка завдання. Метою цієї статті є виокремлення та аналіз провідних напрямів реформування сучасної кримінально-виконавчої політики України.

Результати дослідження. Враховуючи інституційні особливості, характеристики механізму кримінально-виконавчої політики, автор цієї статті вважає за можливе виділити такі провідні напрями її реформування.

1. *Конвергенція кримінально-виконавчої та соціальної політик.* Під конвергенцією (лат. convergentio, від convergo – зближаюся, сходжуся) в науці зазвичай розуміють процес зближення, уподібнення різних органічних систем чи суспільних утворень внаслідок необхідності задоволення таких функціональних вимог. У контексті реформування кримінально-виконавчої політики конвергенція визначає вектор організаційно-управлінських, правових і культурно-психологічних змін, спрямованих на зрощення генетичних елементів інституту виконання покарань (режиму, засобів ресоціалізації, побутових умов відбування покарання тощо) з позапенітенціарними соціальними інститутами – економічними, освітніми, культурними тощо. На практиці це означатиме зменшення розриву між позитивними умовами життєдіяльності засудженого до початку відбування покарання і під час останнього, а також формування нових конструктивних зв'язків із соціальним середовищем, які не були сформовані раніше або були деформовані через низку причин.

Отже, варто відмовитись від розуміння засудженого як аморфного, сприймаючого інформаційний та інший ресоціалізаційний вплив об'єкта кримінально-запобіжної діяльності. Він є складною, відкритою, динамічною системою, функціональною трансінституційною ірраціональною мислячою одиницею.

2. *Демілітаризація кримінально-виконавчої системи.* Цей напрям реформування, крім того, узгоджується з Європейськими тюремними (в'язничними) правилами, де зафіксовано, що за пенітенціарні установи мають відповідати органи державної влади, не підпорядковані військовому відомству, поліції або карному розшуку. Персонал має демонструвати чітке усвідомлення мети пенітенціарної системи. Перші кроки у цьому напрямі вже зроблено. Так, 17 травня 2001 р. Кабінет Міністрів України, виконуючи міжнародні зобов'язання України у сфері реформування правоохоронної системи, ухвалив рішення про спрямування і координацію діяльності Державного департаменту України з питань виконання покарань через Міністра юстиції України. Відповідно до абз. 2 п. 4 Положення про службу ДПтС України, він подає Міністрові юстиції України пропозиції щодо визначення провідних напрямів діяльності територіальних органів управління, кримінально-виконавчої інспекції, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, воєнізованих формувань, навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, підприємств установ виконання покарань та інших підприємств, установ та організацій, створених для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України [1]. Отже, маємо констатувати започаткування тенденції демілітаризації пенітенціарного відомства та поступової передачі важелів стратегічного управління до Мінюсту.

Підґрунтям для такого рішення є те, що політика держави у сфері виконання покарань має здійснюватись в одному контексті з правовою політикою та забезпеченням дотримання прав людини. Міністерство юстиції, відповідно до свого Положення, є провідним органом у питаннях формування та реалізації державної правової політики. На Міністерство юстиції також поклада-

ється забезпечення у зазначеній сфері дотримання прав і свобод людини та громадянина. Крім того, Мініст визначено головним розробником проектів законів, що подаються на розгляд Парламенту Президентом та Урядом України у сфері прав людини, відносин між державою та громадянином і кримінально-правової політики [2]. Тому організаційно-правове поєднання змістовних компонентів управління пенітенціарною системою ДПтС України та Мініст України відповідає курсу реформування кримінально-виконавчої політики на гуманізацію, лібералізацію свого структурно-функціонального ядра.

Водночас спрямованість на демілітаризацію не варто розуміти формалізовано й розглядати виключно крізь призму правових механізмів відносин підпорядкування суб'єктів владних повноважень. Основним її показником має стати зміна професійної ментальності пенітенціарії, в якій переважають елементи партнерства й діалогу, на противагу відчуженню, ворожнечі й боротьбі. У цьому сенсі доречно, на думку автора цієї статті, говорити і про започаткування наукових досліджень проблем імплементації до вітчизняної кримінально-виконавчої системи приватно-юридичних елементів від створення організаційно-правової бази для розвитку тендерних процедур забезпечення харчування, побутового й медичного обслуговування ув'язнених до запровадження інституту приватної тюрми. Концептуально приватні тюрми мають налагоджувати свою діяльність на засадах конкуренції за державне замовлення на ресоціалізацію засуджених, пропонуючи найбільш гідні умови їх утримання, кваліфікований персонал, розвинені методики роботи тощо.

3. *Запровадження камерної системи в установах виконання покарань закритого типу.* Про цей напрям йдеться і в Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, схваленої Указом Президента від 08.11.2012 р. № 631/2012, у п. 3 якої серед шляхів реформування названо забезпечення переходу від тримання засуджених у гуртожитках казарменого типу до блочного (камерного) їх розміщення зі збільшенням норми жилої площі на одного засудженого шляхом технічного переоснащення і реконструкції установ виконання покарань, будівництва нових і реконструкції наявних слідчих ізоляторів та запровадження енергозберігаючих технологій [3]. Цей підхід варто визнати загалом виваженим і підтримати, однак додати, що вказана трансформація умов утримання засуджених сприятиме підвищенню їх особистої безпеки, мінімізації негативного впливу кримінальної субкультури й інших чинників призонізації і, зрештою, формуванню умов для підвищення відчуття засудженими власної гідності, людської самоцінності.

Разом із тим необхідно мати на увазі, що реалізація реформування кримінально-виконавчої політики за вказаним напрямом містить на своєму шляху низку перепон, серед яких:

а) необхідність суттєвих фінансових вливань у модернізацію тюремної інфраструктури за напрямом капітального будівництва;

б) труднощі трансформації суспільної думки щодо необхідності вказаних видатків із Державного бюджету на тлі незначних витрат на соціальне забезпечення населення, а також пов'язані з цим труднощі у формуванні політичної волі під час ухвалення (видання) відповідних нормативно-правових актів, закладення необхідних коштів у Законі України «Про Державний бюджет України» тощо;

в) традиційні елементи кримінальної субкультури, в яких законсервовано характеристики згуртованості, колективізму, окремих рис інертної національної ментальності. Крім того, як слушно зауважує К.Х. Рахимбердін, психологічна установка «всім світом» полегшує ув'язненим здатність виживати. Вони відчують свою згуртованість, взаємодопомогу та взаємовиручку і, можливо, хворобливо сприймуть перехід від казармено-гуртожиткових до камерно-кімнатних умов утримання. Варто зважати і на невдоволення засуджених, здатних побачити в таких змінах загрозу відокремлення, якою можуть скористатися неформальні лідери ув'язнених, так звані кримінальні авторитети. Кримінальні авторитети в умовах тюремної системи втрачають той вплив, який зазвичай є в системі колонійській [4]. У зв'язку з цим реалізація переходу до блочного (камерного) утримання обов'язково має передбачати напрям коригування роботи з неформальними лідерами в колективах засуджених із застосуванням оперативно-розшукових та інших профілактичних заходів.

Таким чином, запровадження камерної системи в установах виконання покарань закритого типу зустрінеться з низкою об'єктивних факторів обструкції. Подолання кожного з них – справа самостійного доктринального дослідження та практичного забезпечення. Однак є підстави стверджувати, що одним з універсальних рецептів зниження інтенсивності кожного з них є зниження чисельності тюремного населення. Цьому мають сприяти і запровадження інституту

пробації, і подальше реформування кримінально-правової, пенальної політики, інституту альтернативних позбавленню волі покарань.

4. *Подальша інтеграція пенітенціарної системи з інститутами громадських зв'язків та контролю.* При цьому предметну спрямованість громадського та державного контролю за діяльністю пенітенціарної системи можна об'єднати за такими порівняно самостійними групами:

- у сфері забезпечення прав, свобод і законних інтересів засуджених;
- у сфері забезпечення громадського порядку;
- у сфері забезпечення законності в діяльності пенітенціарної системи;
- у сфері соціально-економічного забезпечення засуджених та їх соціальної адаптації після звільнення з місць позбавлення волі;
- у сфері культурно-духовного розвитку (реалізації культурно-освітніх прав і свобод) засуджених;
- у сфері забезпечення гласності, відкритості у діяльності пенітенціарної системи;
- у сфері виправлення і ресоціалізації засуджених [5].

Окремо варто наголосити на доцільності запровадження інституту пенітенціарного суду та пенітенціарного судді в межах реформування системи державного контролю, на чому раніше вже акцентувалося.

5. *Розвиток системи органів та установ, що виконують покарання, не пов'язані з позбавленням волі.* Цей напрям реформування кримінально-виконавчої політики відповідатиме тенденціям змін у кримінально-правовій та пенальній політиках щодо переорієнтування судів на пріоритет призначення покарань, альтернативних позбавленню волі. Досягнення зазначеної мети в діяльності судів природно вимагає попереднього інституційного засвоєння новітніх елементів в організації виконання вказаних видів покарань, інакше, якщо судова практика суттєво випереджатиме можливості пенітенціарної системи, матимуть місце істотні криміногенні наслідки у вигляді зниження ефективності відповідних видів покарань, недосягнення їх цілей, поширення випадків ухилень від їх відбування та виконання судових рішень тощо. Реформування кримінально-виконавчої політики саме за цим напрямом варто визнати одним із пріоритетних.

6. *Забезпечення засудженим трудової зайнятості та рівного доступу до загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти.* Зазначні параметри в організації відбування покарання є базовими компонентами ресоціалізації особистості. Не потребує додаткового обґрунтування теза про те, що основою останньої є праця та освіта. Ця класична думка пенітенціарної науки, що склалася кілька століть тому, не втрачає своєї актуальності й аргументованості донині.

7. *Удосконалення методик індивідуальної роботи із засудженими з метою їх ресоціалізації.* Реінтеграція засуджених до соціального середовища (зокрема, його нормативної моделі) в процесі відбування покарання передбачає подальшу науково обґрунтовану модернізацію комплексу заходів щодо морального, правового й естетичного навчання, трудової й фізичної терапії та санітарно-гігієнічного благополуччя засуджених. У разі загальноконцептуального оновлення наявних підходів за вказаними напрямками, вони мають закріпитися у практиці розробки та реалізації програм диференційованого виховного (ресоціалізаційного) впливу на засуджених. Останні мають реалізуватися на основі принципів педагогіки співробітництва та сприяти формуванню взаємовідносин партнерства між персоналом і засудженими для досягнення мети виправлення й ресоціалізації, дотримання їх прав, реалізації свобод і законних інтересів у період відбування покарання.

8. *Удосконалення системи медичного обслуговування та психологічного супроводу.*

Автор цієї статті вважає, що найефективнішим із точки зору реалізації конвергенції було б запровадження позавідомчої системи надання медичних послуг. Нині медичні служби ДПтС України поставлено певною мірою в адміністративну залежність, що знижує якість охорони здоров'я засуджених як через брак відомчого фінансування, так і через зумовлені субординацією службові зловживання.

Психологічний супровід полягає у професійній діяльності психологів із надання засудженим психологічної допомоги у попередженні психотравмуючого впливу позбавлення волі на особистість, розробки і реалізації спільно з персоналом установ виконання покарань індивідуальних і групових програм психокорекційного і педагогічного впливу на засуджених. В основу виховного процесу покладено індивідуальні програми соціально-психологічної роботи, що складаються на кожного засудженого. Стимулювання правослухняної поведінки засуджених здійснюється

за допомогою програм диференційованого виховного впливу з урахуванням їхньої поведінки, психічного стану і ступеня соціальної занедбаності [6].

Необхідність удосконалення психологічного супроводу зумовлюється таким:

а) незадовільним станом психологічної обстановки серед засуджених. Установлено, що 90% засуджених перебувають у пролонгованому стресовому стані, з яких: 60% – у депресивному стані, 30% – у стані підвищеної агресії, 10% – у граничному стані [7]. Привертає також увагу і те, що понад 70% усіх суїцидентів у системі установ виконання покарань закритого типу не перебували на обліку в психологічних службах;

б) новітніми горизонтами у формуванні ліберально зорієнтованих особистісних якостей засуджених, усвідомлення своїх прав і свобод виключно через права і свободи інших громадян, цивілізованого їх співіснування на засадах поваги, доброзичливості та взаємопорозуміння. З цієї метою можуть бути поширені окремі методики психокорекційної роботи, які добре себе зарекомендували у позапенітенціарній клінічній практиці. Зокрема, до них належать психогімнастика, арт-терапія, логотерапія, ігрова терапія, можливості яких ще не повною мірою використовуються у практиці психологічного супроводження засуджених, однак які мають суттєвий антистресовий, антифобічний, емоційно-згладжувальний потенціал, здатні налагоджувати конструктивний діалог із кожним засудженим індивідуально та засудженими між собою, а також самими із собою (засобами самотрансценденції), ефективно протидіяти наростаючим суїцидальним тенденціям, порушенням статево-рольової ідентифікації, зокрема у засуджених, які стали жертвами сексуального насильства.

Таким чином, фундаментальний перегляд психологічних основ ресоціалізації засуджених є невід'ємним напрямом реформування кримінально-виконавчої політики.

9. *Удосконалення правової бази та організаційно-управлінської основи забезпечення безпеки засуджених під час відбування покарань.* Цей напрям є основою успішної адаптації засуджених до специфічних умов відбування покарання й закладає потенції до зміни світоглядних установок і сприйняття позитивного досвіду ресоціалізації внаслідок зняття (послаблення) психологічної напруженості через необхідність утримання оборонної позиції, постійного перебування у стані страху за фізичну, психічну й статево-недоторканість. На доктринальному рівні дослідження проблем забезпечення безпеки засуджених, на думку автора цієї статті, має відбуватися за такими векторами: а) зниження агресивного потенціалу засуджених через усунення (мінімізацію) чинників тривожності, ворожості, репресивності, суїцидальності; б) віктимологічна профілактика насильницьких злочинів у місцях позбавлення волі; в) обмеження насильницьких форм соціальних взаємодій, зумовлених традиційними елементами кримінальної субкультури (зокрема, стигматизації та насильницького насадження й підтримання певного субкультурного статусу, інститут «прописки», системи стягнень за порушення звичаїв і традицій кримінального середовища тощо); г) запобігання насильницьким злочинам, що вчиняються персоналом установ виконання покарань. Кожен із цих напрямів потребує окремих розробок на монографічному рівні та впровадження результатів до складових елементів механізму кримінально-превентивної діяльності; відповідну складову частину варто розглядати в контексті реформування кримінально-виконавчої політики.

10. *Реформування кадрової політики органів та установ виконання покарань,* що передбачає: а) модернізацію системи підготовки кадрів для органів та установ виконання покарань; б) якісну трансформацію системи соціального захисту персоналу органів та установ виконання покарань.

Звісно, не можна оминати увагою проблему соціального захисту та матеріального стимулювання персоналу ДПтС України. Слушним у цьому контексті видається зауваження Ю. В. Ільченка, який, говорячи про естонський шлях реформування, вказує: «Починаючи реформування тюремної служби, держава має знати та розуміти її специфіку. Ми заявили представникам свого парламенту, що якщо через рік не буде гідної оплати праці наших співробітників, то гроші, яких не вистачає, їм дадуть ув'язнені. Тобто працівники будуть покупатися, буде зрада» [8]. Це також треба чітко усвідомити і не сподіватися, що реформування може коштувати дешево. Це – справа коштовна, однак дивіденди, які суспільство отримає від цього, є незрівнянно більш значимими.

11. *Нарощування обсягів фінансування реформи кримінально-виконавчої політики до меж, необхідних для виконання поставлених завдань.* Це базовий та наскрізний напрям реформування, який фундає всі попередні та є логічною основою їх втілення у життя; це кровотворна система кримінально-виконавчої політики, яка нині потребує кількаразового збільшення розмі-

рів вливань, щоб відчутти тонус модернізації та відтворити життєдайний імпульс якісним перетворенням, що пропонуються.

З метою ефективної реалізації Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України Державною пенітенціарною службою України спільно з Міністерством юстиції України розроблено Державну цільову програму реформування Державної кримінально-виконавчої служби на 2013–2017 рр., затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р. № 345 [9]. Передбачено, що фінансування Програми здійснюється коштом державного бюджету, а також інших не заборонених законом джерел. Обсяг фінансування Програми має уточнюватися щороку під час складання проекту Державного бюджету України та місцевих бюджетів на відповідний рік. Загалом на виконання Програми планується залучити протягом 2013–2017 рр. близько 6 млрд грн. (з них 3,9 млрд грн. – кошти державного бюджету, решта – кошти інвесторів).

12. *Подолання політичних перешкод на шляху до модернізації пенітенціарної системи* – останній у переліку, однак не останній за значенням напрям реформування кримінально-виконавчої політики. На превеликий жаль, доводиться констатувати комерціалізацію значної частини політичної системи, найбільш впливові гравці якої, представлені у вищих, центральних органах державної влади, привносять в їх діяльність відповідний відтінок прагматичного економізму. Поєднуючись із тенденціями криміналізму, він створює суттєву перешкоду для втілення у життя всієї концепції пенітенціарної реформи навіть у тому вигляді, в якому її затверджено Указом Президента від 08.11.2012 р. № 631/2012. Автор цієї статті вважає за доцільне порушити питання про необхідність поєднання на комплексній основі наукового розроблення теоретичних і прикладних проблем кримінально-виконавчої політики та політичної кримінології як напряму доктринальних досліджень і безпосередньої антикримінальної практики. Здійснення наукових розвідок у цьому напрямі і реалізація напрацювань у політичній сфері забезпечать планомірне подолання наявних блоків та сприятимуть активізації інституційного механізму реформування кримінально-виконавчої політики.

Висновки. Усі зазначені вище напрями реформування перебувають у функціональній єдності та взаємозалежності. Однак, як і будь-яка онтологічна чи гносеологічна, мислима цілісність, кримінально-виконавча політика, проявляючи риси перманентного процесу, підлягає відповідному структуруванню не лише у статичному вимірі, а і в динаміці суспільних перетворень.

Список використаних джерел:

1. Положення про Державну пенітенціарну службу України : Указ Президента України від 06.04.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/394/2011>.
2. Лукаш О.Л. Основні напрями гуманізації кримінально-виконавчого законодавства та забезпечення прав людини під час виконання покарань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/7946>.
3. Концепція державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : Указ Президента України : від 08.11.2012 р., № 631/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/631/2012>.
4. Рахимбердин К.Х. Уголовно-исполнительная политика Казахстана: новые векторы развития / К.Х. Рахимбердин. – Астана : Центр исследования правовой политики при поддержке Центра Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ) в Астане, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.kz:8080/analytics/155425-ugolovno-ispolnitelnaja-politika.html>.
5. Пальченкова В.М. Правові та інституціональні основи громадянського контролю пенітенціарної системи / В.М. Пальченкова // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2010. – № 1. – Т. 24 (63). – С. 25. – (Серия : Юридические науки).
6. Дрижак В.В. Організаційно-правові та психолого-педагогічні основи соціально-виховної роботи в пенітенціарній системі / В.В. Дрижак, О.І. Олійник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchdpu/ped/2011_84/Dryzhak.pdf.
7. Калашник Н. Пенітенціарна система України – шляхом перетворень / Н. Калашник // Юридичний журнал. – 2010. – № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3571>.

8. Ильченко Ю.В. Реформирование тюремной системы и новая тюремная философия / Ю.В. Ильченко // Тюремная реформа: поиски и достижения / Харьковская правозащитная группа. – Х. : Фолио, 1999. – С. 33.

9. Державна цільова програма реформування Державної кримінально-виконавчої служби на 2013–2017 рр. : затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р., № 345 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/345-2013-%D0%BF>.

УДК 343.125(477)

ПЕТРОВ О.С.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ВИНИКНЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ НЕІЗОЛЯЦІЙНИХ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Стаття присвячена питанню виникнення та розвитку інституту запобіжних заходів. Наводяться точки зору вчених-процесуалістів із питання виникнення запобіжних заходів, не пов'язаних із позбавленням волі. Окрім того, проаналізована соціальна цінність запобіжних заходів із боку виконання покарання українського кримінального процесу відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: запобіжний захід, застава, особиста порука.

Статья посвящена вопросу возникновения и развития института мер пресечения. Приводятся точки зрения ученых процессуалистов по вопросу возникновения мер пресечения, не связанных с лишением свободы. Кроме того, проанализирована социальная ценность мер пресечения со стороны исполнения наказания украинского уголовного процесса в соответствии с действующим Уголовным процессуальным кодексом Украины.

Ключевые слова: меры пресечения, залог, личное поручительство.

The article is devoted to the issue of the origin and development of the institution of preventive measure. The points of view of the scientists of the proceduralists on the issue of the appearance of preventive measures not related to deprivation of liberty are given. In addition, the social value of preventive measures on the part of the execution of the punishment of the Ukrainian criminal process is analyzed in accordance with the current criminal procedural code.

Key words: preventive measures, bail, personal guarantee.

Вступ. Загалом виконання завдань кримінального процесу України неможливе без застосування заходів кримінального процесуального примусу, а особливо їх різновиду – запобіжних заходів. Особливе місце серед них займають запобіжні заходи, не пов'язані з тимчасовою ізоляцією особи від суспільства. Питання еволюції виникнення і застосування неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному процесі після прийняття чинного КПК України не досліджувалися.

Проблема застосування заходів процесуального примусу, зокрема і запобіжних заходів, у кримінальному судочинстві належить до найважливіших та водночас складних проблем кримінальної процесуальної науки. Розробці різних аспектів цієї проблеми були присвячені роботи таких учених: М.С. Брайніна [1], П.М. Давидова [2], З.Д. Єнікєєва [3], В.А. Михайлова [4] та інших. У працях зазначених науковців досліджувалися лише загальні для всіх запобіжних заходів категорії (поняття запобіжних заходів, їх специфічні правові властивості, підстави застосування